

Wandeling in het Jaomerdal

Abdij Uhlingsheide

Abdij Uhlingsheide is een voormalig kloostercomplex van de Trappisten met de naam: Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen.

De eerste vestiging gebeurde in 1884, als “overloop” voor de Belgische abdij van Westmalle. In 1898 werd de miswijnhandel van Westmalle overgenomen. Ook gingen ze zelf exclusieve kloosterlikeuren ontwikkelen. Dit werd de basis voor hun bedrijf, dat de naam kreeg “Wijnstekerij Uelingsheide”.

In 1933 werd het klooster tot abdij verheven.

Op dit moment is er behalve een restaurant met terras en abdiwinkel, een woongemeenschap gevestigd, en de kringloopwinkel van Emmaus Feniks.

Kloostercomplex Uhlingsheide

Dubbele rij lindes

De stichter van de Emmaus-beweging is een Franse priester met de naam L'Abbé Pierre. Deze heeft tot doel om armen en daklozen te helpen. Zijn pseudoniem stamt uit de Tweede Wereldoorlog toen hij in het verzet zat.

Een deel van het kloostercomplex heeft een beschermde status volgens de criteria van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Het complex was gedeeltelijk omgeven door een dubbele rij lindes, die veelal nog intact zijn.

Het klooster is zonder gids niet te bezoeken. De Heemkundevereniging Kring Tegelen verzorgt in samenwerking met Emmaus Feniks rondleidingen door het klooster. Aanmelden kan op de website van de Heemkundevereniging Kring Tegelen.

Hoogterras

We bevinden ons hier op het hoogterras. Dit materiaal is hier afgezet door zowel de Rijn als de Maas. Door tektoniek in de aardkorst heeft de Rijn zich uiteindelijk naar het oosten verplaatst en de Maas naar het westen. Hier is een steile overgang ontstaan van het hoog- naar het laagterras. De steilrand heeft zich ongeveer 250.000 jaar geleden gevormd. De Maas erodeerde toen het hoogterras, waarop de afzettingen van de Rijn zich bevonden en nog steeds bevinden.

Naamgeving Uhlingsheide

Op het hoogterras groeide veel heide. In dit gebied leefden veel uilen. Door de eenzaamheid en het geluid van “krassende” uilen waren de mensen vooral 's avonds en 's nachts bang in dit gebied. Door de aanwezigheid van uilen werd het gebied wel “Uilenheide” of wel “Ulingshei” genoemd. Een andere mogelijke verklaring ligt in de kleiwinning. De naam zou afgeleid zijn van “Uhler”, wat pottenbakker betekent.

In de loop van de tijd heeft de Maas westelijk het Maasdal uitgesleten.

De monniken kochten een op de heide gelegen boerderij die ze verder uitbreidden. Om in eigen levensonderhoud te voorzien begonnen ze de omliggende gronden te ontginnen.

Op deze wandeling zullen we zien dat het landschap voornamelijk door menselijk handelen is gevormd. Op een aantal plaatsen zal nadere uitleg volgen.

Let maar eens op het verschil in planten tijdens het afdalen van het hoogterras naar het middenterras, met name op de bomengroei.

Kleiwinning in het Jaomerdal

<https://www.youtube.com/watch?v=YkL-G6CGTjQ>

FILM: Het Jaomerdal gefilmd met een drone.

Naamgeving: er zijn meerdere lezingen. De naam zou afgeleid kunnen zijn van de gevolgen van een bloedige veldslag in de Romeinse tijd. In het jaar 54 v. Chr. werd het XIVe legioen van Julius Caesar, na belofte van een vrije aftocht, toch vernietigd door de Eburonen van Ambiorix. Nog dagenlang klonk het gejammer van de gevallenen.

Kleiafgraving

Een andere verklaring is dat er ooit iemand jammerlijk verongelukt zou zijn bij het graven van een put.

Er is vanaf de Romeinse tijd kleiwinning geweest. Voor de productie van dakpannen, in het Romeins tegula genoemd. Hier is de naam Tegelen van afgeleid.

Later werd de kleiwinning machinaal. Voor transport werd een rails aangelegd.

Vanaf 1894 werd de klei uit het Jaomerdal met een locomotief getransporteerd naar de fabriek van Canoy Herfkens. Soms komt men nog een stukje spoor of een gemetseld tunneltje tegen.

Kleiafgraving

Hoe komt die klei hier?

Aan het begin van het Pliocene (van ca. 5 tot ca. 2,5 miljoen jaar geleden) was Nederland grotendeels bedekt door zee. Door het afkoelen van het klimaat en de aanvoer van sediment door rivieren verplaatste de kustlijn zich naar het noordwesten. In het Vroeg Pleistoceen (van 2,58 tot 1,8 miljoen jaar geleden) vormde Limburg een spoelvlakte van meanderende rivieren, meertjes, bossen en moerassen.

De Maas stroomde ten noorden van Luik als zijrivier naar het oosten om ten noorden van Aken in de Rijn uit te monden. De Rijn stroomde toen veel westelijker en heeft in Midden- en Noord-Limburg een pakket klei en zand afgezet waaronder de klei van Tegelen. Klei wordt alleen afgezet op plekken met een langdurige heel lage stroomsnelheid.

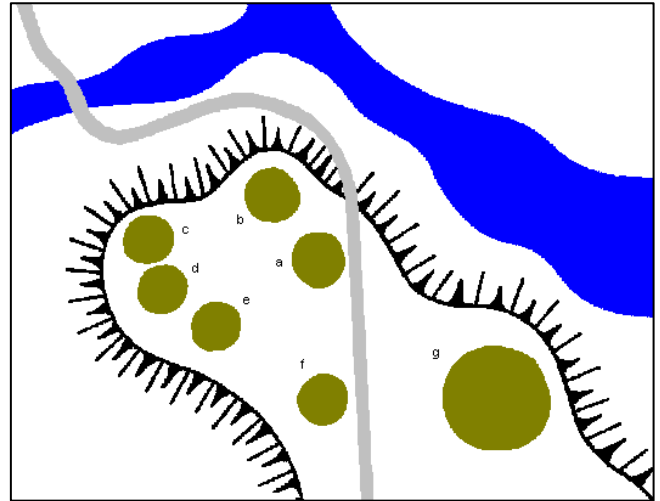
Wat is klei?

Klei is een sedimentair materiaal dat voornamelijk bestaat uit lutum, gronddeeltjes kleiner dan 2 μm . Klei bestaat uit vele kleiplaatjes die chemisch gevormd zijn en bestaan uit silicium- en aluminiumzouten. Door de vorm en de chemische samenstelling hebben de kleiplaatjes een positieve en negatieve kant. Hierdoor kunnen water en mineralen beter vastgehouden worden.

De klei die in Tegelen is afgezet heet beekklei of potklei en is bijzonder geschikt voor het maken van keramische producten. Dat deden de Romeinen dus al.

Grafheuvels.

In het Jaomerdal zijn verscheidene Keltische grafheuvels gevonden uit de IJzertijd ca. 500 v. Chr. Dit is een Rijksmonument en is wetenschappelijk onderzocht door de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek en de Archeologische Monumentenwacht. In het terrein liggen nog 6 grafheuvels waarvan er nog enkele urnen met grafgiften bleken te bevatten. De grootste, de zgn. "Generaalsheuvel" is waarschijnlijk in het verleden al leeggeroofd. Hier lag vermoedelijk een belangrijk persoon begraven. Ook zijn er stenen werktuigen uit het Neolithicum gevonden.

Figuur: Grafheuvels met rechts de generaalsheuvel.

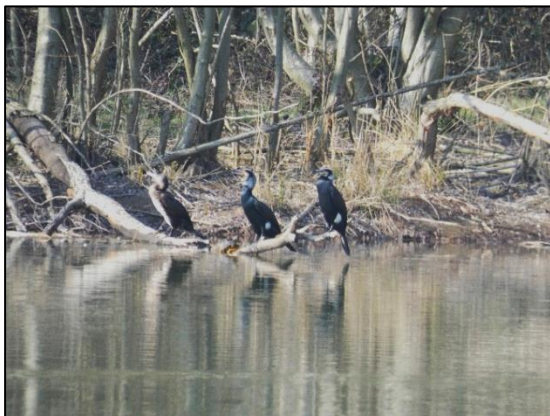
Bijzondere dieren en planten.

Het Jaomerdal heeft, door zijn grote variëteit aan biotopen, voor veel natuurliefhebbers wat te bieden.

Zo komen er zo'n:

300 soorten plantensoorten zoals zoete kers, es en beuken.

75 vogelsoorten zoals gele kwikstaart, oeverwaluw, bosrietzanger en ijsvogel. In het water heb ik zelf de aalscholver, blauwe reiger, wilde eend en kuifeend, waterhoen gezien en verder nog kool- en pimpelmees, grote bonte specht, gaai, ekster en gezien.

Aalscholvers

Rietpluimen bij het ven

Er waren 200 soorten mossen (in het verleden), door dichtgroei van kleiputten is dit verminderd. Ook knoflookpad, gewone bruine pad en zandhagedis komen er voor.

Mos

Gewone bruine pad

Vroeger was er een grotere variëteit, maar door diverse factoren is dit achteruitgegaan.

Verder nog een aantal vleermuizen waaronder Watervleermuis, Dwergvleermuis, Laatvlieger en Rosse Vleermuis.

Deze zijn herkend m.b.v. een batdetector. Hiermee kan het hoogfrequente geluid van een vleermuis hoorbaar gemaakt worden.

Het verhaaltje van de klimop.

Egypte

Ooit was de klimop in de zomer groen en net als andere planten in de winter kaal. Ze groeide op de bodem en had geen benul van klimmen. Vlakbij stond een oude eik, met holle stam en nog spaarzaam in de bladeren. Zijn kale takken staken in de lucht alsof hij om hulp vroeg. De klimop trok zich zijn lot aan, legde zijn ranken rond de stam en werkte zich naar boven. Zo schonk hij de eik toch wat groen. Dat gaan wij ook doen, dachten de andere klimopplanten en elke plant slingerde zich om de naastgelegen boom.

Toen kwam er een “plantenengel” voorbij en zag de oude eik, groen van de klimop en verzoend met het leven. De engel sprak: “Beste klimop, als beloning voor deze goede daad zul jij ook in de winter altijd groen blijven.”

Bij de Grieken was de klimop overigens het symbool van drank en feestvreugde, een rol die bij de Romeinen werd overgenomen door Bacchus. Destijds gold een handvol klimopbessen (ingenomen voor het drinken) of een handvol gekneusde klimopbladeren in de drank als goed werkend middel om een kater te voorkomen. Ik zou het niet aanbevelen. Laat het vooral legendes blijven.

Tekst en foto's: Dré Crommentuijn